**LAUDATIO**

**VLADIMIR COSMA**

*(Grigore Constantinescu – 21 noiembrie 2011)*

În ambianța emoțională de baladă afectivă a relațiilor culturale româno-franceze, personalitatea oaspetelui Universității Naționale de Muzică din București strălucește prin prestigiul artei sale. Compozitorul, dirijorul și violonistul francez Vladimir Cosma, de patru decenii devenit un reprezentant al muzicii țării de adopție, a rămas mereu prezent și în memoria celor care l-au cunoscut în anii săi de tinerețe, petrecuți în țara natală.

În decembrie 2010, a fost invitat al Institutul Cultural Român din Paris pentru evenimentul intitulat «**Vladimir Cosma raconte…**», (Palatul Béhague, sediul misiunii diplomatice a Romaniei la Paris). Aflat pentru prima oară, după decenii, în această ambianță, „am spune pe pământ românesc”, s-a conturat dorința revenirii în țara de origine și, firește, reîntâlnirii cu noi, românii, cei care îi urmărisem numai prin mass media, vizionare de filme și audiții, drumul în artă.

În scopul reactualizării a acestor relații de sentiment și apreciere, îngăduiți, în cadrul protocolar al acestui Laudatio, să schițăm un scurt istoric al familiei Cosma. Existența familiei, originară din Craiova, trăind de mai mult timp pe tărâm francez, a fost direcționată spre România în anii 1940, prin decizia de a participa la momentul despărțirii de înaintașul lor, decedat în țară. Tatăl său, Teodor Cosma pianist și șef de orchestră, elevul lui Lazare-Lévy, mama sa, Carola Cosma, autor-compozitor, Edgar Cosma, „cel mai bun dintre noi”, cum mărturisea cândva oaspetele nostru, unul din unchii săi, compozitor și șef de orchestră (primul care va emigra definitiv din România în 1960, în Franța) și bunica Clémence, din partea tatălui, pianistă la rândul ei și elevă a renumitului pianist italian Ferruccio Busoni, se reuneau astfel la acest eveniment trist al plecării înaintașului lor în veșnicie. Îi surprinde un moment istoric dramatic – declanșarea celui de al doilea Război mondial, cu urmările nefaste pentru țară. În timpul conflagrației și, apoi, după 1944, autoritățile comuniste, nu au mai îngăduit familiei Cosma reîntoarcerea în Franța. Frații Cosma, poate mai mult Edgar Cosma – un timp, între 1953-1959 dirijorul Orchestrei Cinematografiei –, vor continua cariera muzicală a predecesorilor, impunându-și valoarea în viața artistică și culturală românească, la pupitrul filarmonicilor românești, până în primii ani ai deceniului al șaptelea.

Venea pe lume, în climatul războiului, aprilie 1940, Vadimir Cosma (numit Vladimir „din dragoste pentru Franța” și în cinstea lui Wladimir d’Ormesson, pe vremea aceea ambasadorul Franței la București). Vocația muzicală manifestă de timpuriu un talent impresionant, pornind de la cunoașterea interpretării violonistice, al cărei studiu profesional se desfășoară la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, cu remarcabile succese de tinerețe pe care cel care vă vorbește a avut privilegiul să le cunoască, în ipostaza colegului de generație. Printre cei care i-au călăuzit, în această perioadă, drumul în muzică, putem aminti profesori precum Garabet Avakian, Mihail Andricu, Ion Dumitrescu, Romeo Alexandrescu, Leon Keppler, Zeno Vancea, Myrian Marbe. Vladimir Cosma, element strălucit al generației sale, este suspendat în 1957-1958, pentru un an de studii la Conservator deoarece este considerat de comuniști ca un muzician oportunist. O mărturisește artistul într-un interviu recent: „... n-am părăsit România cu inima ușoară. Credeam că mă aşteapta în țară o carieră de muzician, în ciuda unui episod neplăcut care se petrecuse – am

fost exclus un an de la Conservatorul din București, muzica mea fiind criticată drept decadentă". Va pleca deci din România la finele anului 1962, împreună cu toată familia, ajungând la Paris, unde reîntâlnirea cu unchiul său Edgar și bunica, în gara Lyon, va fi impresionantă. Tânărul muzician își rememorează în același interviu: „Parisul a fost un șoc pentru mine în anii aceea, mai ales că a fost necesar să-mi câștig existența cu vioara – de altfel singurul obiect pe care l-am luat din România". Este acceptat la cursurile renumitei Nadia Boulanger la Conservatorul american de la Fontainbleau, continuând apoi cu ore private destinate studiului polifoniei; obține prin concurs apoi o bursă la Conservatoire National Supérieur de Musique din Paris, destinată muzicienilor străini. De asemenea, Vladimir Cosma va colabora cu Claude Bolling și orchestra acestuia la susținerea spectacolelor lui Charles Trenet, Jean Sablon, Juliette Gréco sau Tino Rossi, precum și la înregistrări pentru Maison de Radio sau studiourile Pathé Marconi. Între 1964 și 1967, a efectuat numeroase turnee în lume, concertând în Europa, cele două Americi și Asia ca violonist. Cu tot succesul repurtat, simte totodată îndemnul de a se consacra, din ce în ce mai mult, creației componistice. Printre diferitele lucrări care iau ființă în această perioadă putem cita: **Trois mouvements d'été** pentru orchestră simfonică, **Oblique** pentru violoncel și orchestră, opera **Fantômas**, operă de cameră după lucrările de Robert Desnos (1970), **Volpone**, muzică de scenă și de balet pentru Comedie Française. (1971). Urmează, cu consecvență, și alte creații pentru scenă: **Alcazar de Paris**, muzică și cântece de revistă pentru cabaretul Alacazar (1986), Miss France, muzică, balet și cântece (2000 - 2004), opera **Marius și Fanny**, după Trilogia lui Marcel Pagnol (anterior pregătită de coloana sonoră a filmului cu același titlu), a cărei premieră s-a desfășurat la Opera din Marsilia (2007), cu Roberto Alagna și Angela Gheorghiu, pentru rolurile titulare, comedia muzicală **Aventurile Rabinului Jacob** de Patrick Timsit, prezentată publicului în premieră la Palatul Congreselor din Paris (2008).

Printre evenimentele faste ale începutului carierei sale, întâlnirea cu Michel Legrand (1966) va face posibilă intrarea definitivă în lumea cinematografiei franceze. După mai multe colaborări și aranjamente muzicale, șansa de a compune singur muzica unui film va fi reprezentată, în 1967, de recomandarea lui Legrand, adresată lui Yves Robert, care îi va încredința coloana sonoră pentru **Alexandre le bienheureux**. Momentul marchează și începutul unei afectuoase și reciproc admirative colaborări cu renumitul regizor. Continuă cu un nou film în 1969, **Clérambard**, tot la propunerea lui Yves Robert.

Putem considera că, la momentul respectiv, mai multe confluențe ale destinului său artistic marchează drumul ascendent al compozitorului. Studiile cu Nadia Boulanger, în perioada primilor ani petrecuți în Franța, la nivel elitar clasicizant, îl îndreaptă spre un profesionalism care își află relația cu propriul temperament, pe coordonatele tradiției și expresiei artistice postromantice, având ca ideal echilibrul fanteziei ritmice și susținerea creativității melodice. Apreciem de asemenea că, încă din perioada respectivă, Vladimir Cosma agreează prioritar oferta inspiratoare a muzicii de spectacol teatral, cinematografic și operă, într-o manieră ce nu urmărește ostentația inovației, atitudine ilustrată și de generațiile componistice precedente, care leagă pe Massenet de Charpentier, Mesager, Poulenc și, mai apoi, pe Legrand de Bacharach, Mancini și ceilalți contemporani, care muzicalizează producțiile franceze: Francis Lai, Georges Delerue, Michel Polnareff, Norbert Glanzberg, Michel Colombrier, Philipe Sarde ș.a. Această simplă enumerare ne îngăduie să fim uimiți de contextul în care victoriile componistice sunt menite a-l impune pe Vladimir Cosma printre referințele de glorie componistică ale ultimelor decenii din secolul trecut și începutul secolului XXI.

De luat în considerație și faptul că, prin Edgar Cosma, cum aminteam, dirijor al orchestrei Cinematografiei în România anilor'50, autor de muzică pentru filme românești (**Cu Marincea e ceva, Alarmă în munți**), exista deja o determinare de orientare componistică spre muzica de cinema. În 1972, Vladimir Cosma compune muzică pentru filmul **Le grand blond avec une chaussure noire**, urmat de **Le retour din Grand Blond**, 1974 (pe care mulți dintre noi le-am văzut pe ecrane în România), unde introduce pasaje preluate și prelucrate din muzica populară românească, la nai, un instrument mai puțin cunoscut pe atunci în Occident, cât și la țambal. În 1973, este solicitat să compună muzica pentru filmul cu Louis de Funes **Les Aventures de Rabbi Jacob** datorită căruia succesul carierei sale pe acest traseu componistic este asigurat. De atunci, Vladimir Cosma semnează mai mult de trei sute de partituri pentru filme de lung metraj, pentru seriale și clipuri de Televiziune. Recomandările regizorilor, relațiile de breaslă, contractele, aspecte curente ale unei activități de difuzare publică a creației, nu explică îndeajuns amplitudinea acestei opere muzicale dedicate cinematografiei. Înțelesul succeselor obținute vine din măiestria compozitorul în contextul exprimării sonore a imaginii și narațiunii, abilitatea coloristică a aliajelor timbrale, vivacitatea diversă a impulsurilor ritmice, ambientalul polifoniilor armonice nu lipsite de romantism și, mai ales, o încredere profund temperamentală în cultura unei simplități afective a melodiei, capabile a stărui astfel în memoria spectatorului, uneori mai puternic decât vizionarea peliculei. Iată de ce Cinematografia franceză, pe plan mondial, îi datorează mult prin numeroase creații de prestigiu, realizate de Vladimir Cosma în colaborare cu: Yves Robert, Gérard Oury, Francis Veber, Claude Pinoteau, Claude Zidi, Ettore Scola, Pierre Richard, Yves Boisset, André Cayatte, Edouard Molinaro, Jean-Marie Poiré. Cităm orientativ doar câteva titluri, printre care: **Marele Blond cu un pantof negru, Diva, Aventurile Rabinului Iacob, La Boom, La Chevre, La Gloire de mon Pere, Le Diner** reprezentând o operă cinematografică muzicală impresionantă, de continuitate creatoare ajungând, în 2011, la **Hitler à Hollywood**. De asemenea, reținem titluri prin care compozitorul a participat cu succes la afirmarea unor importante producții pentru televiziunile franceză și americană, ilustrații, comentarii muzicale și seriale (**Michel Strogoff, Fata lui Mistral, Medicins de nuit, Chateau Vallon, Misterele Parisului, Les coeurs brules, Le Tiroir secret, Les grandes familles etc**.), amuzându-se totodată cu filmele de animație, printre care unele celebre și acum (**Asterix, Rahan**).

Muzica de film i-a direcționat atenția, rimând cu anii de tinerețe, și spre Jazz (cu lucrări pentru mari soliști ca: Toots Thielmans, Chet Baker, Stéphane Grappelli, Jean-Luc Ponty, Philip Catherine, Pepper Adams), spre cultivarea autonomă a Melodiei, pentru care are o afecțiune specială, cântece dedicate unor interpreți de renume (Nana Mouskouri, Marie Laforêt, Mireille Mathieu, Lara Fabian, Guy Marchand etc.), lucrări de inspirație Folclorică (pentru Gheorghe Zamfir, Stanciu Simion "Syrinx"-nai), precum și revenirea la genurile concertante Clasice (**Concertul Berlinului** pentru vioară și orchestră, **Concertul pentru eufoniu și orchestră**, **Concertul iberic** pentru trompetă și orchestră, Scurt-metraje pentru cvintete de alămuri). În 2006, dirijatează, în premieră mondială, **Divertismentul pentru narator și orchestră simfonică, după Fabulele lui Jean de La Fontaine**, în 2009, tot în premieră mondială, **Cantata "1209"** pentru soprană, recitator, cor de copii și orchestră, cu un libret de Marc Henric, lucrare compusă cu prilejul comemorării milenarului Masacrului de la Béziers.

În paralel cu componistica, s-a consacrat dirijării și rescrierii propriilor compoziții muzicale pentru film, în scopul de a fi interpretate în afara sălilor de cinematograf, în cadrul concertelor de muzică simfonică. A susținut, ca dirijor, concerte cu Orchestre de la Suisse Romande, L'Orchestre National de Lyon, Orchestre National de l'Ile-de France; dirijează mari orchestre simfonice și în străinătate,

în compania unor soliști prestigioși ca Ivry Gitlis, Vadim Repin, Wilhelmenia Fernandez, Silvia Marcovici, Patrice Fontanarosa, Jean-Luc Ponty, Stanciu Simion „Syrinx”, Philip Catherine. Pentru a-l cunoaște mai bine pe artist, menționăm că, în anul 2009, s-a publicat la editura „Hors Collection” o carte de interviuri cu Vincent Perrot, intitulată „Vladimir Cosma comme au cinéma” și, mai de curând, o antologie discografică a compozitorilor pentru film, regrupând 91 de benzi originale integrale în două volume. În 2010, postul de televiziune France 3 i-a consacrat două seri difuzând concertul de la Teatrul Chatelet și un film documentar intitulat „Vladimir Cosma Intime”. Un mare număr de distincții îi subliniază realizările de o viață. Cităm selectiv: două premii Cézar pentru „Cea mai buna muzica de film”:, două premii **Sept d'Or** pentru „Cea mai buna muzica TV”, numeroase Discuri de Aur și Platină în întreaga lume: Franța, Germania, Japonia, Anglia, Elveția, Belgia, Italia, Olanda, Scandinavia, Premiul Festivalului de la Moscova pentru muzica filmului Diva,1983, Marele Premiu pentru Muzica de Film și intreaga sa activitate la Cannes,1984, Marele Premiu Sacem pentru «Œuvre musicale audiovisuelle», Premiul Philip Award din Varșovia pentru cele mai bune realizări în domeniul muzicii de film european, 2003: Marele Premiu Sacem pentru muzica de film.2008: Trofeul pentru întreaga activitate la Festivalul de Film, Belgia; Omagiu și Medalie de onoare acordată de Orașul Béziers; 2010: Premiul Henri Langlois al Cinematecii Franceze 2010. Vladimir Cosma este Cavaler al Ordinului Național al Legiunii de Onoare, Comandor al „Ordinului Des Arts et des Lettres”, Mare Ofițer al Meritului Cultural Român.

Am menționat, la începutul acestui cuvânt de omagiu adresat oaspetelui nostru, conturarea de către Vladimir Cosma, cu sprijinul protocolar al Institutului Cultural Român, a proiectului susținerii unui mare concert în splendida sală muzicală a Bucureștiului, Ateneul Român, în semn de reîntâlnire cu țara sa de origine. Iată, acest proiect devine acum realitate, spre satisfacția marelui artist și spre bucuria noastră, a tuturor. Prezența artistului în mijlocul cetății universitare muzicale din București este un semn de gratitudine față de amintirile de demult și sentimentele dintotdeauna. Suntem onorați prin aceasta, căci celebritățile ce ne acordă afecțiunea își merită prețuirea constantă din partea noastră. În dorința de a marca acest eveniment de unică semnificație, Senatul Universității Naționale de Muzică din București, și toți muzicienii Institutului, cadre didactice și studenți, consideră un privilegiu conferirea, marelui compozitor francez de origine română, Vladimir Cosma, a celui mai înalt titlu academic, de Doctor Honoris Causa, sub arcada simbolică a unui entuziasmant „Gaudeamus igitur”.